

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
Фармакогнозія з основами ресурсознавства

для здобувачів вищої освіти 2 та 3 курсів денної форми навчання (4,10д, 3,10д)
освітньої програми «Фармація»
спеціальності «226 Фармація, промислова фармація»
галузі знань «22 Охорона здоров'я»
другий (магістерський) рівня вищої освіти

ВИКЛАДАЧІ

Журавель Ірина Олександрівна iryna.zhuravel20@gmail.com

Бурда Надія Євгеніївна nadegdaburda@ukr.net

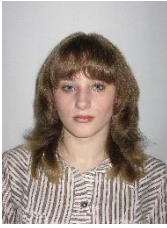
**Комісаренко Андрій
Миколайович** a0503012358@gmail.com

Новосел Олена Миколаївна lenanovosel1@ukr.net

Король Вікторія Вікторівна korolinka7@gmail.com

Процька Вікторія Василівна

vvprotskaya@gmail.com

1. Назва закладу вищої освіти та підрозділу: Національний фармацевтичний університет, кафедра хімії природних сполук і нутриціології

2. Адреса кафедри: вул. Валентинівська, 4, м. Харків, 61168

3. Веб-сайт кафедри: <https://cnc.nuph.edu.ua/>

4. Інформація про викладачів:

Журавель Ірина Олександрівна

Докторка фармацевтичних наук, професорка кафедри хімії природних сполук і нутриціології Національного фармацевтичного університету, Заслужений професор НФаУ. Досвід науково-педагогічної діяльності – понад 30 років. Викладає «Фармакогнозія з основами ресурсознавства ЛР», «Фармакогнозія». Основні напрямки наукових досліджень: фармакогностичне вивчення рослин родин Імбирні, Асклепіїві, Айстрові, Плакунові, Кропивні та розробка фітозасобів на їх основі.

Бурда Надія Євгенівна

Докторка фармацевтичних наук, професорка кафедри хімії природних сполук і нутриціології Національного фармацевтичного університету. Досвід науково-педагогічної діяльності – понад 10 років. Викладає «Фармакогнозія з основами ресурсознавства ЛР», «Фармакогнозія», «Фармакогностичні основи фітотерапії». Основні напрямки наукових досліджень: науково-теоретичні підходи до розробки та дослідження урологічних та проктологічних лікарських рослинних засобів.

Комісаренко Андрій Миколайович

Доктор фармацевтичних наук, професор кафедри хімії природних сполук і нутриціології Національного фармацевтичного університету. Досвід науково-педагогічної діяльності – понад 30 років. Викладає «Фармакогнозія з основами ресурсознавства ЛР», «Фармакогнозія з основами біохімії рослин», «Фармакогнозія», «Нутриціологія», «Фармакогностичні основи фітотерапії», «Ресурсознавство ЛР». Основні напрямки наукових досліджень: створення та стандартизація фітопрепаратів; пошук інгібіторів та активаторів ферментів серед природних БАР; фітохімічне, морфолого-анатомічне та хемотаксономічне дослідження рослин з метою виявлення перспективних джерел БАР для поновлення номенклатури ЛР.

Новосел Олена Миколаївна

Кандидатка фармацевтичних наук, доцентка кафедри хімії природних сполук і нутриціології Національного фармацевтичного університету. Досвід науково-педагогічної діяльності – понад 20 років. Викладає: «Фармакогнозія з основами ресурсознавства», «Фармакогнозія», «Ресурсознавство ЛР». Основні напрямки наукових досліджень: фармакогностичне вивчення представників родів *Malus* та *Pyrus*.

Король Вікторія Вікторівна

Кандидатка фармацевтичних наук, доцентка кафедри хімії природних сполук і нутриціології Національного фармацевтичного університету. Досвід науково-педагогічної діяльності – понад 30 років. Викладає «Фармакогнозія з основами ресурсознавства ЛР», «Фармакогнозія», «Нутриціологія», «Ресурсознавство ЛР», «Фармакогностичні основи фітотерапії». Основні напрямки наукових досліджень: фармакогностичне вивчення *Lotus corniculatus*.

Процька Вікторія Василівна

Кандидатка фармацевтичних наук, асистентка кафедри хімії природних сполук і нутриціології Національного фармацевтичного університету. Досвід науково-педагогічної діяльності – 5 років. Викладає «Фармакогнозія з основами ресурсознавства ЛР», «Фармакогнозія», «Pharmacognosy with the basics of resource science», «Ресурсознавство ЛР».

5. Консультації: онлайн, 12.05-12.50 щосереди

6. Анотація освітньої компоненти: *Фармакогнозія з основами ресурсознавства* – це високоспеціалізована прикладна наука, яка вивчає біологічні, біохімічні та лікарські властивості рослин, природної сировини і продуктів із неї; надає знання, вміння і навички з ідентифікації лікарських рослин (ЛР), визначення запасів, заготівлі, зберігання і аналізу лікарської рослинної сировини, а також окремих продуктів рослинного і тваринного походження. Освітня компонента базується на хімічній класифікації ЛРС, знайомить здобувачів вищої освіти з шляхами біосинтезу БАР, закономірностями поширення ЛР у природі, особливостями експлуатації заростей лікарських рослин, організацією їх охорони та відтворення у природних умовах.

Послідовність викладання курсу фармакогнозії з основами ресурсознавства відповідає послідовності біохімічних процесів у рослинному організмі, враховує біогенетичні особливості різних груп БАР. Спочатку розглядаються ЛР та лікарська рослинна сировина (ЛРС), які містять первинні метаболіти (вуглеводи, ліпіди, пептиди та білки), потім – сполуки вторинного біосинтезу, що утворюються через мевалонову кислоту або шикіматним шляхом та ін. При вивченні на лабораторному занятті перевага надається класичним об'єктам фармакогнозії та сировині, яка заготовлюється та переробляється в Україні.

7. Мета викладання освітньої компоненти: навчити здобувачів вищої освіти за морфологічними ознаками знаходити і визначати лікарські рослини в природі, знати періоди і раціональні прийоми збору, первинної обробки, умови сушіння, пакування, правила зберігання ЛРС; виконувати товарознавчий, макроскопічний, мікроскопічний, фітохімічний, люмінесцентний і хроматографічний аналіз ЛРС, продуктів її переробки та сировини тваринного походження, що необхідно в практичній діяльності магістра фармації; планувати заготівлю лікарської рослинної сировини, враховуючи раціональне використання, охорону і відтворення ресурсів ЛР.

8. Компетентності відповідно до освітньої програми:

Soft- skills / Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Hard-skills / Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 16. Здатність організовувати та проводити заготівлю лікарської рослинної сировини відповідно до правил Належної практики культивування та збирання вихідної сировини рослинного походження (GACP), як гарантії якості лікарської рослинної сировини і лікарських засобів на її основі. Здатність прогнозувати та обраховувати шляхи вирішення проблеми збереження та охорони заростей дикорослих лікарських рослин, відповідно до чинного законодавства.

ФК 20. Здатність здійснювати розробку методик контролю якості лікарських засобів, у тому числі активних фармацевтичних інгредієнтів, лікарської рослинної сировини і допоміжних речовин з використанням фізичних, хімічних, фізико-хімічних, біологічних, мікробіологічних, фармакотехнологічних та фармакоорганолептичних методів контролю.

9. Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 7. Виконувати професійну діяльність з використанням креативних методів та підходів.

ПРН 28. Організовувати та проводити раціональну заготівлю лікарської рослинної сировини. Розробляти та впроваджувати заходи з охорони, відтворення та раціонального використання дикорослих видів лікарських рослин.

10. Статус освітньої компоненти: *Обов'язкова*

11. Пререквізити освітньої компоненти: базується на знаннях, отриманих здобувачами вищої освіти при вивченні латинської мови, ботаніки, органічної хімії, біологічної хімії, аналітичної хімії, біофізики, фізичної та колоїдної хімії, нормальної та патологічної фізіології людини;

12. Обсяг освітньої компоненти:

(4,10д) – 270 годин 9 кредитів ECTS: *24 год лекцій, 122 год лабораторних занять, 124 год самостійної роботи*

(3,10д) – 240 годин 8 кредитів ECTS: *25 год лекцій, 90 год лабораторних занять, 125 год самостійної роботи*

13. Організація навчання:

Формат викладання освітньої компоненти: проведення лекцій, лабораторних занять.

Зміст освітньої компоненти:

Модуль 1. Методи фармакогностичного аналізу ЛРС. ЛР і сировина рослинного і тваринного походження, які містять вуглеводи, глікозиди, ліпіди, білки, вітаміни, органічні кислоти та ізопреноїди

Змістовий модуль 1. *Загальна частина фармакогнозії. ЛР і природна сировина, які містять вуглеводи, тіо- та ціаноглікозиди, ліпіди, білки, вітаміни, органічні кислоти.*

Тема 1. *Загальна частина фармакогнозії. Методи фармакогнозії.*

Тема 2. *Вуглеводи. Глікозиди.*

Тема 3. *Жири і жироподібні речовини.*

Тема 4. *Протеїни і білки.*

Тема 5. *Вітаміни.*

Тема 6. *Макро- і мікроелементи. Органічні кислоти.*

Тема 7. *Глюкозинолати (тіоглікозиди) і ціаногенні глікозиди.*

Змістовий модуль 2. ЛР і природна сировина, які містять ізопреноїди**Тема 8.** Терпеноїди. Іридоїди. Гіркоти.**Тема 9.** Ефірні олії.**Тема 10.** Дитерпеноїди. Смоли і бальзами.**Тема 11.** Тритерпеноїди. Стероїди. Сапоніни.**Модуль 2. ЛР і ЛРС, які містять фенольні сполуки, алкалоїди та різні групи БАР, лікарська сировина тваринного походження. Товарознавчий аналіз. Лікарські збори і чай. Ресурсознавство ЛР.****Змістовий модуль 3. ЛР і ЛРС, які містять фенольні сполуки****Тема 13.** Фенольні сполуки. Прості феноли. Фенольні кислоти.**Тема 14.** Лігнани.**Тема 15.** Кумарини і хромони.**Тема 16.** Ксантони.**Тема 17.** Флавоноїди.**Тема 18.** Хінони. Антраценпохідні.**Тема 19.** Дубильні речовини (таніни).**Змістовий модуль 4. ЛР і ЛРС, які містять алкалоїди та різні групи БАР, лікарська сировина тваринного походження. Товарознавчий аналіз. Лікарські збори і чай. Ресурсознавство ЛР.****Тема 20.** Алкалоїди.**Тема 21.** Лікарські рослини і сировина, які містять різні біологічно активні речовини. Культура тканин.**Тема 22.** Товарознавчий аналіз.**Тема 23.** Шляхи переробки ЛРС. Аналіз лікарських зборів і чайв.**Тема 24.** Ресурсознавство лікарських рослин.**14. Види та форми контролю:****Види та форми контролю:**

Поточний контроль теоретичних і практичних знань у формі усного, письмового та тестового опитування за використанням стандартизованих методів діагностики знань, вмінь та навичок здійснюється на кожному лабораторному занятті відповідно до конкретних цілей теми та під час індивідуальної роботи викладача для тем, які не входять до структури заняття і опрацьовуються здобувачем вищої освіти самостійно.

Контроль змістових модулів - контроль теоретичних знань у формі усного, письмового і тестового опитування здобувачів вищої освіти, а також практичних навичок з визначення тотожності та доброякісності ЛРС. Контроль стосується знань і навичок, як набутих на заняттях, так і самостійно опрацьованих здобувачами вищої освіти об'єктів і тем.

При вивченні освітньої компоненти «Фармакогнозія з основами ресурсознавства» здобувачі вищої освіти складають семестровий екзамен. Екзамен з фармакогнозії з основами ресурсознавства проводиться у письмовій формі у період екзаменаційної сесії, відповідно до розкладу.

Форма контролю – семестровий залік, семестровий екзамен.

Умови допуску до контролю змістових модулів: наявність мінімальної кількості балів за теми (заняття) змістового модулю, за контроль змістового модулю 1 (для контролю змістового модуля 2, 3, 4),

Умови допуску до семестрового контролю: поточний рейтинг більше 60 балів, наявність мінімальної кількості балів за контроль змістового модулю 1, 2, 3 і 4, відсутність невідпрацьованих пропусків практичних та семінарських занять, виконання всіх вимог, які передбачені робочою програмою освітньої компоненти.

15. Система оцінювання з освітньої компоненти:

Результати семестрового контролю у формі семестрового заліку оцінюються за 100-бальною, недиференційованою шкалою («зараховано», «не зараховано») та за шкалою ECTS.

Бали з освітньої компоненти нараховуються за таким співвідношенням:

Види оцінювання	Максимальна кількість балів (% від кількості балів за модуль - для змістових модулів)
Модуль 1	
Змістовий модуль 1: - оцінювання тем (1-7) (робота на заняттях 1-7): робота на заняттях (усне опитування, написання вхідних контролів, розв'язання логічних завдань); - контроль змістового модуля 1 (розв'язання	50 (50 %)

теоретичних, практичних і логічних завдань)	
Змістовий модуль 2: - оцінювання тем (8-12) (робота на заняттях 8-12): робота на заняттях (усне опитування, написання вхідних контролів, розв'язання логічних завдань); - контроль змістового модуля 2 (розв'язання теоретичних, практичних і логічних завдань)	50 (50 %)
Семестровий контроль з модуля	100
Модуль 2	
Змістовий модуль 3: - оцінювання тем (13-19) (робота на заняттях 13-19): робота на заняттях (усне опитування, написання вхідних контролів, розв'язання логічних завдань); - контроль змістового модуля 3 (розв'язання теоретичних, практичних і логічних завдань)	50 (50 %)
Змістовий модуль 4: - оцінювання тем (20-24) (робота на заняттях 20-24): робота на заняттях (усне опитування, написання вхідних контролів, розв'язання логічних завдань); - контроль змістового модуля 4 (розв'язання теоретичних, практичних і логічних завдань)	50 (50 %)
Семестровий контроль з модуля	100

Семестровий екзаме́н оцінюється за 100-бальною шкалою, диференційованою шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та за шкалою ECTS.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти оцінюється під час поточного контролю та під час контролю змістового модуля

16. Політики освітньої компоненти:

Політика щодо академічної доброчесності. Ґрунтується на засадах академічної доброчесності, наведених в ПОЛ «Про заходи щодо запобігання випадків академічного плагіату у НФаУ». Списування при оцінюванні успішності здобувача вищої освіти під час контрольних заходів на практичних (семінарських, лабораторних) заняттях, контролю змістових модулів та семестрового екзаме́ну заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування занять. Здобувач вищої освіти зобов'язаний відвідувати навчальні заняття (ПОЛ «Про організацію освітнього процесу НФаУ») згідно з розкладом (<https://nuph.edu.ua/rozklad-zanyat/>), дотримуватися етичних норм поведінки.

Політика щодо дедлайнів, відпрацювання, підвищення рейтингу, ліквідації академічної заборгованості. Відпрацювання пропущених занять здобувачем вищої освіти здійснюється відповідно до ПОЛ «Положення про відпрацювання студентами пропущених навчальних занять та порядок ліквідації академічної різниці в навчальних планах у НФаУ» згідно з встановленим на кафедрі графіком відпрацювань пропущених занять. Підвищення рейтингу та ліквідація академічної заборгованості з освітньої компоненти здійснюється здобувачами освіти відповідно до порядку, наведеного в ПОЛ «Про порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у НФаУ». Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися усіх строків, визначених кафедрою для виконання видів письмових робіт з освітньої компоненти. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку – до 20% від максимальної кількості балів за даний вид роботи.

Політика щодо оскарження оцінки з освітньої компоненти (апеляцій). Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження (апеляцію) оцінки з освітньої компоненти, отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до ПОЛ «Положення про оскарження результатів семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти у НФаУ».

17. Інформаційне та навчально-методичне забезпечення дисципліни:

Обов'язкова література	1. Фармакогнозія : базовий підруч. для студентів вищ. фармацевт. навч. закл. (фармацевт. ф-тів) IV рівня акредитації / В. С. Кисличенко [та ін.]. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2015. – 736 с. 2. Ковальов, В. М. Фармакогнозія с основами біохімії рослин : підруч. для студентів вищ. фармацевт. установ освіти та фармацевт. ф-тів вищ. мед. установ освіти III-IV рівнів акредитації / В. М. Ковальов, О. І. Павлій, Т. І. Ісакова. – Харків : Прапор : НФаУ, 2000. – 704 с. 3. Практикум з ідентифікації лікарської рослинної сировини : навч. посіб. / В. М. Ковальов [та ін.] ; за ред. В. М. Ковальова, С. М. Марчишин. – Тернопіль : ТДМУ, 2014. – 264 с. 4. Практикум по фармакогнозии : учеб. пособие для студентов вузов / В. Н. Ковалев [и др.] ; под общ. ред. В. Н. Ковалева. – Харьков : НФаУ : Золотые страницы, 2003. – 512 с. 5. Ресурсознавство лікарських рослин : посіб. для студентів спец. «Фармація» / В. С. Кисличенко [та ін.]. – Харків : НФаУ, 2015. – 136 с. 6. Фармакогнозія та ресурсознавство лікарських рослин : навч. посіб. для самост. роботи здобувачів вищ. освіти на базі тестів інтегровано-го тестового іспиту «Крок 2. Фармація» / О. М. Кошовий [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Кошового. – 2-ге вид. – Харків : НФаУ, 2021. – 129 с.
Додаткова література для поглибленого вивчення освітньої компоненти	1. Державна Фармакопея України. Доповнення 2 / ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». – 2-ге вид. – Харків : ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2018. – 336 с. 2. Державна Фармакопея України. Доповнення 4 / ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». – 2-ге вид. – Харків : ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2020. – 600 с. 3. Закон України Про рослинний світ : Закон України від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 22–23. – С. 198. 4. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха — К. : Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с. 5. Мінарченко В. М. Атлас лікарських рослин України (хорологія, ресурси та охорона) / В. М. Мінарченко, І. А. Тимченко. – К. : Фітосоціоцентр, 2002. – 172 с.
Актуальні електронні інформаційні ресурси (журнали, сайти тощо) для поглибленого вивчення освітньої компоненти	1. Сайт кафедри фармакогнозії - http://gnosy.nuph.edu.ua/ 2. Сайт кафедри хімії природних сполук і нутриціології - https://cnc.nuph.edu.ua/ 3. Наукова бібліотека НФаУ - http://lib.nuph.edu.ua 4. Електронний архів НФаУ - http://dSPACE.nuph.edu.ua 5. Центр дистанційних технологій НФаУ – pharmel.kharkiv.edu. 6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського - http://www.nbuv.gov.ua 7. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка - http://korolenko.kharkov.com.
Система дистанційного навчання Moodle	https://pharmel.kharkiv.edu/moodle/course/view.php?id=3644

18. Технічне й програмне забезпечення освітньої компоненти: комп'ютери для тестування, пристрій мультимедійний, екран, лабораторний посуд, хімічні реактиви, розчинники, хроматографічні камери, хроматографічний папір, пластинки «Силуфол», титровані розчини, індикатори, спектрофотометр, фотоелектроколориметр.